

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

ТУРЯНИЦЯ Вікторія Василівна

УДК 340 (437.1/2)/(437.6)

**МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД
ЛЮДИНИ В СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ИСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ**

Спеціальність 12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі теорії та історії держави і права Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
ЛЕМАК Василь Васильович,
 член-кореспондент НАПрН України,
 ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
 завідувач кафедри теорії та історії держави і права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
СТЕЦЕНКО Семен Григорович,
 член-кореспондент НАПрН України,
 Інститут кримінально-виконавчої служби,
 перший заступник начальника з навчально-методичної
 та наукової роботи

кандидат юридичних наук, доцент
ПАНКЕВИЧ Іван Миронович,
 Львівський національний університет
 імені Івана Франка,
 докторант кафедри історії держави, права
 та політико-правових учень

Захист відбудеться «____» 2014 р. о ____ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.03 у Львівському національному університеті імені Івана Франка (79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14, зал засідань юридичного факультету, ауд. Г-409).

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий «____» травня 2014 р.

Учений секретар
 спеціалізованої вченої ради

Семків В.О.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Поширення цінності прав людини стало невід'ємною характеристикою глобалізації. Із вузького розуміння як суб'єктивного права вони перетворилися в універсальну цінність, яка все більше впливає на держави і народи незалежно від моделей цивілізаційного розвитку, обраних ними. В останні десятиліття права людини набули ще однієї характеристики – вони стали набувати ознак повноцінного джерела права.

Правові реформи в Україні спрямовані на забезпечення принципу верховенства права, в основі якого розуміння значимості прав і свобод людини. Права людини визначені Конституцією України як «найвища соціальна цінність» і з цього випливає, що ефективність національного правопорядку може вимірюватися критеріями ефективності механізму забезпечення прав людини. У цьому плані удосконалення даного механізму є одним із основних напрямів правових перетворень в Україні.

На сьогодні механізм забезпечення прав людини в багатьох державах здійснюється в умовах тісної взаємодії національного і наднаціонального правопорядків. В Україні така взаємодія визначається не лише її перебуванням в системі Ради Європи (зокрема, визнання юрисдикції Європейського суду з прав людини), а й також поступовою інтеграцією до Європейського Союзу, яка повинна завершитися повноцінним членством в наднаціональному утворенні.

У цьому контексті особливе зацікавлення вітчизняної правової доктрини і державно-правової практики викликає досвід генезису механізму забезпечення прав людини в державах, які протягом останніх десятиліть проявили високу якість внутрішніх реформ і досягли членства в Європейському Союзі. Однією з таких держав виступає Словачка Республіка, в якій були проведені системні суспільні перетворення, реформовано правову систему, успішність чого було підтверджено прийняттям держави до Європейського Союзу 1 травня 2004 р. Механізм забезпечення прав і свобод людини в Словачькій Республіці привертає увагу з різних точок зору, особливо з огляду на необхідність удосконалення відповідного механізму в Україні, вироблення технологій та напрямів реформування його складових в процесі правової реформи.

Вітчизняна теоретико-правова наука відзначається суттєвими здобутками щодо розробки механізму забезпечення прав і свобод людини, в тому числі в теоретичній та історико-правовій площині. У цьому контексті слід відзначити тих учених-правознавців з України та інших країн, які розробили сучасну доктрину прав і свобод людини та механізму їх забезпечення, зокрема, С.С. Алексєєва, А.Б. Венгерова, М.І. Козюбру, А.М. Колодія, В.В. Лемака, В.С. Нерсесянца, О.В. Петришина, В.Ф. Погорілка, П.М. Рабіновича, О.Ф. Скакун, О.В. Скрипнюка, В.Я. Тація, Ю.М. Тодику, М.В. Цвіка, В.М. Шапovalа, Л.С. Явича, О.Н. Ярмиша тощо.

Разом із тим, теоретичні, історико-правові та порівняльно-правові аспекти механізму забезпечення прав і свобод людини потребують подальшого дослідження, в тому числі із залученням емпіричної бази держав-учасниць Європейського Союзу. Залишаються нез'ясованими елементи такого механізму,

особливості їх функціонування в умовах взаємодії національного та наднаціонального правопорядків. Продовження дослідження у цьому напрямі дає можливості з'ясувати напрями вдосконалення механізму забезпечення прав і свобод людини в Україні на рівні моделі (теоретичний рівень) і на рівні окремих його інституцій шляхом реформування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет», у межах цільової комплексної програми «Правова реформа в Україні та державах Центральної Європи: теоретичні та практичні аспекти».

Мета і задачі дослідження. *Метою* даної роботи є дослідження теоретичних та історико-правових аспектів механізму забезпечення прав і свобод людини в Словачькій Республіці, взаємодії національного та наднаціонального правопорядків в контексті необхідності вдосконалення відповідного механізму в Україні.

Для досягнення вказаної мети було поставлено такі *задачі*:

простежити еволюцію феномену прав людини, їх роль як джерела права, особливості механізму їх забезпечення в сучасному глобальному світі;

сформулювати авторське визначення механізму забезпечення прав і свобод людини як правового феномена та визначити його елементи;

дати характеристику розвитку інституту прав людини в Словачькій Республіці;

розкрити зміст нормативних засобів забезпечення прав і свобод людини в Словачькій Республіці на міжнародному та наднаціональному (європейському) рівнях;

з'ясувати зміст нормативного закріплення основних прав і свобод людини в межах національного правопорядку Словачкої Республіки; вияснити напрями удосконалення законодавства про права людини в контексті вступу Словачкої Республіки до ЄС;

визначити особливості функціонування судової системи як провідної ланки механізму забезпечення прав і свобод людини в Словачькій Республіці, з'ясувати в ньому роль Європейського суду з прав людини;

здійснити аналіз позасудових органів та інститутів забезпечення прав і свобод людини у Словачькій Республіці, з'ясувати ефективність їх діяльності;

визначити основні напрями удосконалення механізму забезпечення прав і свобод людини в Україні в контексті асоційованого членства держави в Європейському Союзі, в тому числі через проведення конституційної реформи.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані з юридичним закріпленням та функціонуванням механізму забезпечення прав і свобод людини в Словачькій Республіці.

Предметом дослідження є теоретичні, історико-правові та компарativістські аспекти механізму забезпечення прав і свобод людини в Словачькій Республіці.

Методи дослідження. Методологія дослідження з визначенім предметом є складним багаторівневим феноменом, який раціонально відображає потребу в досягненні наукового результату. Враховуючи, що дослідження стосується правової системи зарубіжної держави – Словацької Республіки, априорі воно відзначається порівняльно-правовим характером. У даному дисертаційному дослідженні порівняльно-правовий метод використаний в усіх розділах на двох рівнях – на рівні контексту розвитку національного правопорядку Словацької Республіки в співставленні з іншими (наприклад, сусідніми) державами і на рівні конкретних державно-правових зразків.

Дослідження з предметом «механізм забезпечення прав і свобод людини» об'єктивно потребує поєднання логічного та історичного підходів. Логічний підхід при цьому передбачає розгляд кожного явища, процесу в тій точці його розвитку, якої воно досягло до теперішнього часу, а історичний звертає увагу на розгляд генезису (походження) і розвитку об'єкта. Їх взаємне доповнення є продуктивним для дослідження практично будь-якої складової окресленого предмету.

Специфіка дослідження механізму забезпечення прав і свобод людини зумовлена не лише моделлю цієї теоретичної конструкції, а й також особливостями об'єкту забезпечення – прав і свобод, які безпосередньо пов'язані з сутністю людини, що зумовило використання антропологічного методу. Продуктивним для з'ясування ефективності механізму забезпечення прав людини виступає інституційний метод дослідження, який відштовхується від розуміння «інституту» (Д.Норт) в трьох складових: формальні правила (конституції, закони, нормативно-правові акти, офіційно закріплені норми права); неформальні обмеження (традиції, звичаї, договори, угоди, добровільно взяті на себе норми поведінки тощо); механізми контролю або примусу, що забезпечують дотримання правил (суди, органи охорони правопорядку тощо).

Крім того, враховуючи, що механізм забезпечення прав людини виступає не лише складною реально функціонуючою системою, а й теоретичною конструкцією, доцільним є використання в процесі його дослідження також методу моделювання. При цьому метод моделювання було застосовано передовсім до вивчення державно-правових феноменів, які відзначаються подібними властивостями, виявляють ознаки однорідності між собою.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дана дисертація є одним із перших комплексних наукових досліджень механізму забезпечення прав і свобод людини в Словацькій Республіці в контексті обґрунтування можливості удосконалення відповідного механізму в Україні в процесі правової реформи. У рамках проведеного дослідження одержані наступні результати, що мають наукову новизну і виносяться на захист:

уперше:

сформульовано авторське визначення механізму забезпечення прав і свобод людини, який пропонується розуміти як сукупність правових та інституційних засобів і соціальних умов на національному й наднаціональному рівнях, які

досягають результату реального втілення в соціальну практику прерогатив, що випливають зі змісту основних прав і свобод людини;

обґрунтовано тезу, що в умовах глобалізації механізм забезпечення прав і свобод людини суттєво коригується, зокрема, виходить за межі національного правопорядку та втілюється в глобальних і наднаціональних правових механізмах (наприклад, Європейський Союз), а з розвитком інформаційних технологій створюється окремий простір і нові засоби для реалізації прав і свобод людини;

доведено, що досвід нормативного закріплення прав людини в Словацькій Республіці дозволяє стверджувати про відкритість конституційного правопорядку для взаємодії з міжнародно-правовою системою й наднаціональним правопорядком ЄС; у контексті підготовки до вступу в Європейський Союз реформування поточного законодавства в сфері прав людини було здійснено в напрямах: а) антидискримінаційного законодавства; б) законодавства про національні меншини; в) законодавства про політичні партії; г) законодавства про місцеве самоврядування;

встановлено, що незалежність судової влади як основного гаранта прав і свобод людини в Словацькій Республіці забезпечена належними правовими засобами, зокрема: інституційна стабільність судів захищена законом; право недоторканості судді; призначення судді вперше на невизначений строк; функціонування Судової ради як конституційного органу; додаткові гарантії для суддів Спеціалізованого кримінального суду;

проаналізовано рішення і практику Європейського суду з прав людини щодо Словацької Республіки в період 1993 – 2012 р. та зроблено висновок, що переважна більшість таких рішень Суду стосувалися проблем функціонування судової влади (порушення права на судовий розгляд в розумний строк та порушення права на справедливий судовий розгляд) за відсутності таких, що стосуються порушень політичних прав громадян;

набули подальшого розвитку:

наукові уявлення про сутність прав людини, які в сучасну епоху виходять за межі суб'єктивного права індивідів, набувають характеру «об'єктивного права» і поступово перетворюються в універсальне наднаціональне джерело права. Обґрунтовано висновок, що основні права людини відзначаються ознаками, притаманними іншим джерелам права, зокрема загальнообов'язковим характером, можливістю використання легального примусу для застосування, юридичною відповідальністю за порушення;

теза про нелінійний розвиток інституту прав людини в Словацькій Республіці, що підтверджується аналізом досвіду словацького державотворення, в тому числі періодів «словацької держави» 1939 – 1945 років і перебування в складі соціалістичної Чехословаччини (1948 – 1989 років);

знання щодо науково обґрунтованих пропозицій про здійснення тих напрямів правової реформи, які пов'язані з удосконаленням механізму забезпечення прав і свобод людини в Україні;

удосконалено:

наукові підходи до оцінки моделі органу конституційної юрисдикції в Словацькій Республіці та його ролі в механізмі забезпечення прав і свобод людини, в тому числі розширеної компетенції та засобів забезпечення незалежності Конституційного суду та його суддів (строк повноважень суддів, порядок їх призначення – президент призначає суддів з числа кандидатур, висунутих парламентом, право недоторканості суддів);

наукові підходи щодо організації та діяльності поліцейських структур Словацької Республіки, які здійснюють захист прав і свобод людини від кримінальних правопорушень, у зв'язку з чим зроблено висновки щодо: специфіки управління поліцейськими силами, котра покликана досягти ефективності цивільного контролю за поліцією (міністр – цивільна особа – політик; начальник Поліцейського корпусу – професійний співробітник, призначається урядом); функціонування місцевої поліції, створеної органами місцевого самоврядування;

знання про модель і особливості функціонування системи прокуратури Словацької Республіки, в тому числі щодо гарантій її незалежності, спрямованих на уbezпечення від політичного впливу (строки повноважень та спосіб призначення і звільнення Генерального прокурора та підпорядкованих йому прокурорів, стабільність кадрового складу, додаткові гарантії для Управління спеціальної прокуратури, що відображає розуміння пріоритетності протидії корупції та особливо тяжким злочинам).

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що вони становлять основу для подальших наукових розробок розвитку державно-правових процесів у державах Центральної Європи, можуть бути використані при розробці навчальної та методичної літератури, а також у процесі законотворчої діяльності. Теоретичні положення дисертаційного дослідження можуть бути використані в навчальному процесі при викладенні дисциплін «Теорія держави і права», «Державне право зарубіжних країн» тощо. Вони також можуть бути використані в процесі удосконалення законодавства України в сфері прав і свобод людини та інституційного механізму їх забезпечення.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано самостійно, всі сформульовані в ньому положення та висновки обґрунтовано на підставі власних досліджень автора. У працях, опублікованих у співавторстві: проаналізовано законодавчий механізм становлення демократії в Чехословаччині після «оксамитової революції» 1989 року та виокремлено досвід у плані відновлення прав і свобод як необхідної умови функціонування демократії [6]; здійснено комплексне дослідження інституту Словацької Республіки, що став у країні головною опорою демократії та конституційної законності – Конституційного Суду, розкрито системні та інноваційні зміни, що обумовлені адаптацією національної правової системи вимог європейської інтеграції та імплементацією договорів до правової системи держави, запропонований конкретний досвід реформування та діяльності Конституційного Суду для України[9]; обґрунтовано розуміння основних прав людини як джерела права, зроблено висновок стосовно змісту основних прав і свобод, їх обсягу, ролі судової

та адміністративної практики [11]; виокремлено в дослідженні і напрям прав і свобод національних меншин і етнічних груп, що є важливою проблемою в наш час у країнах Європи, а також правові основи соціального захисту громадян[12,13,17,18].

Апробація результатів дисертації. Висновки, і рекомендації, сформульовані в дисертаційному дослідженні, обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет», а також на міжкафедральних «круглих столах». Вони впроваджені в навчальний процес при розробці лекційних курсів та робочих навчальних програм з дисциплін «Теорія держави і права», «Державне право зарубіжних країн». Основні результати дисертаційного дослідження були оприлюднені на 18 науково-теоретичних і практичних конференціях та форумах.

Публікації. Основні положення і висновки дисертації викладені у 2 монографіях, 1 навчальному посібнику, 8 статтях, опублікованих у вітчизняних і зарубіжних виданнях за фахом, 6 у збірниках наукових праць та матеріалів конференцій, а також у 5 публікаціях у інших фахових виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків і списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 212 сторінок, з них 191 сторінка – основний текст і 19 сторінок – список використаних джерел (195 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У «**Вступі**» обґрунтовано актуальність і доцільність проведення даного дослідження, визначено його об'єкт і предмет, сформульовано мету, завдання, розкрито ступінь наукової розробки проблеми, вказано новизну теми, викладено основні положення, що виносяться на захист, окреслено джерельну базу та методологію дослідження, розкрито науково-теоретичне і практичне значення результатів роботи, одержаних дисертантом, їх втілення у практику, зв'язок роботи з науковими напрямами досліджень у рамках державних програм, наведено форми апробації та наявну кількість публікацій автора з проблеми дослідження.

У розділі 1 «Теоретико-методологічні основи дослідження механізму забезпечення прав і свобод людини» розкрито методологію дисертаційної роботи, теорію і практику трансформації механізму забезпечення прав і свобод в епоху глобалізації. Він складається із двох підрозділів.

У *підрозділі 1.1. «Механізм забезпечення прав і свобод людини в епоху глобалізації»* подано результати аналітичного огляду наявних підходів у вітчизняній та зарубіжній науці до проблеми та їх оцінку.

На основі аналізу значної кількості наявних на сьогодні підходів та їх практичної результативності дисертант висуває і обґруntовує твердження, що права людини стають діючим правом, в епоху глобалізації на наднаціональному

рівні, відповідно, вони володіють універсальною юридичною силою. Автор обґруntовує підхід, за яким механізм забезпечення прав і свобод людини означає наявність сукупності правових та інституційних засобів і соціальних умов на національному та наднаціональному рівнях, які досягають результату реального втілення в соціальну практику можливостей і прерогатив, які випливають зі змісту прав і свобод людини.

Розглядається співвідношення понять «механізму забезпечення прав і свобод людини» і «механізму захисту прав і свобод людини», при цьому робиться висновок про соціальні умови, які впливають на їх ефективність.

Дисертант доводить, що в умовах глобалізації механізм забезпечення прав і свобод людини суттєво змінюється в різних напрямах. По-перше, посилюється усвідомлення того, що права людини і правові механізми їх захисту все більше виводяться за межі національного суверенітету. Межі суверенітету визначаються нормами міжнародного права і в першу чергу це стосується прав людини. Подруге, з формуванням «глобальної правової інфраструктури» забезпечення прав людини виходить за межі національного правопорядку та втілюється в глобальних та наднаціональних (регіональних) правових механізмах (наприклад, Європейський Союз). Роль міжнародних нормативно-правових та інституційних засобів різко зростає і на рівні національного правопорядку. Нерідко національні конституції передбачають тісні взаємодії засобів різного рівня в забезпеченні прав і свобод людини. По-третє, глобалізація призвела до розвитку та поширення інформаційних технологій, які почали активно використовуватися для реалізації прав людини на індивідуальному та колективному рівнях.

У підрозділі 1.2. «*Методи дослідження та ступінь розробки наукового завдання*» автор, враховуючи методологію дослідження та предмет дисертаційної роботи як складного багаторівневого феномена, що раціонально відображає потребу в досягненні наукового результату, використав принцип комплексного гармонійного взаємозв'язку методів дослідження у єдиній методологічній системі, що дало змогу всеобічно, достовірно та обґрунтовано проаналізувати об'єктивні закономірності функціонування і реформування механізму забезпечення прав і свобод людини в Словацькій Республіці та в контексті необхідності вдосконалення відповідного механізму в Україні. Такий підхід здійснено в усіх розділах роботи.

Автор розглянув історіографію предмета дослідження, охарактеризував стан його розробки. На основі аналізу наявних публікацій зазначає, що процеси модернізації постсоціалістичних держав у демократичні стали предметом багатоаспектного вивчення в першу чергу політологів, істориків, соціологів, юристів та представників інших наук. Різноаспектність досліджуваної проблеми обумовлена реаліями переходу посттоталітарних суспільств з демократичними процесами, що відбувалися на шляху трансформації.

Щодо проблеми дослідження, дисертант зазначає, що аналіз наявних на сьогодні публікацій вітчизняних і зарубіжних вчених засвідчує про те, що тема комплексно не досліджена.

Дотичними до теми є праці вітчизняних дослідників Й. Горінецького, В. Копчі, В. Лемака, Н. Нижник, І. Переша, П. Рабіновича та інших, а також зарубіжних – Я. Дргонець, П. Кресак, Г. Месяжніков, Я. Хованець, Л. Цібулка, М. Чіча.

На основі аналізу результатів огляду наукових розробок з теми дисертації та її компонентів автор доходить висновку: незважаючи на актуальність теми не тільки в плані теоретичному, а й суто прикладному, на сьогодні у вітчизняній юридичній науці відсутнє комплексне дослідження з проекцією на досвід для України.

Розділ 2 «Розвиток нормативних засобів забезпечення прав і свобод людини в Словацькій Республіці» розкрив багатоаспектність механізму забезпечення прав і свобод людини та його вдосконалення на національному та міждержавному рівнях відповідно до структури і функцій органів державної влади та виокремив досвід для України.

У підрозділі 2.1. «Розвиток інституту прав людини в Словацькій Республіці: історико-правові аспекти» здійснено дослідження закріплення прав, їх еволюцію як на індивідуальному, так і на колективному рівнях. Автор проаналізував суть змісту прав людини, розкрив напрями і темпи вдосконалення інституційного механізму забезпечення прав і свобод. В цілому розвиток не відзначався лінійністю. У міжвоєнний період (1918-1938 рр.) він був демократичним. Після відбулися процеси згортання демократії та розпочалося формування основ авторитарного режиму, який відзначався запереченням основних прав і свобод людини на нормативному та інституційному рівні. Радикальні системні зміни почали розгорватися з 1989 року із становленням демократії та в процесі наближення національного правопорядку держави до Євросоюзу.

У підрозділі 2.2. «Міжнародний та наднаціональний (європейський) рівень нормативного забезпечення прав і свобод людини в Словацькій Республіці» розкрито зміст нормативної системи, яка виступає підґрунтям функціонування механізму забезпечення прав і свобод людини в Словацькій Республіці. Проаналізовано основні міжнародні договори в сфері прав людини, які є джерелом права в державі, визначено їх пріоритетну роль для формування національного законодавства. Обґрунтовано значення Європейської конвенції з прав людини для розвитку механізму забезпечення прав людини в Словацькій Республіці. Проаналізовано установчі документи Європейського Союзу, зокрема, Лісабонську угоду, котра в главі II «Положення про демократичні засади» закріплює низку конкретних принципів демократичної організації цієї організації, в тому числі і тих, які стосуються фізичних осіб.

У підрозділі 2.3. «Нормативне закріплення основних прав і свобод людини в межах національного правопорядку Словацької Республіки» дисертант доходить висновків, серед них: створення ефективного і стабільного конституційного правопорядку для взаємодії з міжнародно-правовою системою; вихід законодавчої роботи на рівень кодифікації основних прав і свобод; механізм безпосереднього народовладдя не протиставляється здійсненню влади

громадянами через надання повноважень органам державної влади; громадяни Словаччини наділені «правом на опір», закріпленим ст.32 Конституції, рідкісним для держав Центральної і Південно-Східної Європи.

У *підрозділі 2.4. «Удосконалення законодавства про права людини в умовах вступу Словацької Республіки до ЄС»* автор дослідження на основі аналізу процесу в контексті вступу країни до Євросоюзу та взятих країною зобов'язань у сфері прав людини, робить такі узагальнення: держава здійснила реформи в напрямах антидискримінаційного законодавства, законодавства про національні меншини, про політичні партії, місцеве самоврядування.

У розділі 3 «Інституційний механізм забезпечення прав і свобод людини та проблеми його вдосконалення у Словацькій республіці» розкрито механізм забезпечення прав, його інституційну структуру та вдосконалення як на рівні внутрішньодержавному, так і міжнародному. Він охоплює три підрозділи.

Підрозділ 3.1. «Судова система Словацької республіки» розкриває структуру наявної судової системи як основного гаранта забезпечення прав і свобод.

Автор проаналізував повноваження, структуру, принципи роботи, склад і статус суддів Конституційного Суду. Детально розкрито реорганізаційні зміни і доповнення в напрямі розширенні юрисдикції даного органу. Виокремлено і проаналізовано два періоди його роботи, зроблено порівняння з інститутом конституційного правосуддя України. Розкрито засоби досягнення незалежності органу конституційної юрисдикції.

Розкрито процес реформи системи судів загальної юрисдикції, чинники, які сприяли та ускладнювали його. Проаналізовано засоби забезпечення незалежності судів та суддів, звернуто увагу на роль Судової ради, недоторканості суддів, роль спеціальних засобів ефективності системи правосуддя.

Підрозділ 3.2. «Європейський Суд з прав людини» розкриває зміст і роль діяльності цього Суду в механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина.

Дисертантом з'ясовано предмет скарг громадян Словацької Республіки до Європейського суду, розкрито встановлені ним найбільш характерні порушення прав людини Словацькою Республікою. У змісті судової практики Суду щодо Словацької Республіки виокремлено такі категорії рішень за предметом: затягування процесу розгляду справ у суді; право на справедливий суд; право на свободу, особисту недоторканість та свободу вираження поглядів; право на судовий захист; право на повагу до приватного і сімейного життя; право на захист власності.

При цьому зроблено порівняльно-правовий аналіз відповідних рішень Європейського Суду з прав людини щодо України, співставлено судову практику Суду щодо двох держав.

Підрозділ 3.3. «Позасудові інституції забезпечення прав і свобод людини» розкриває систему позасудових органів та інститутів захисту прав у рамках національної системи, зокрема, діяльність прокуратури, її структуру, повноваження та обов'язки прокурорів, нововведення, яких вимагав час, зокрема,

створення Управління спеціальної прокуратури, яке здійснює нагляд і підтримує обвинувачення у справах, що розслідаються слідчими підрозділів Поліцейського корпусу в напрямках боротьби з корупцією та організованою злочинністю.

Проаналізовано інститут Поліцейського корпусу Словацької Республіки, розкрито законодавче врегулювання його діяльності, структуру та реформи, що відбулися з метою поліпшення роботи цього механізму захисту прав у процесі входження Словаччини до складу Євросоюзу. Уперше у вітчизняному правознавстві проаналізовано становлення у Словацькій Республіці інституту омбудсмена – уповноваженого публічного захисника прав.

У «**Висновках**» на основі цілісного наукового аналізу проблеми подано загальні підсумки дослідження.

Дана робота вирішує важливе й актуальне наукове і практичне завдання, суть якого полягає в дослідженні генезису та особливостей механізму забезпечення прав і свобод людини в Словацькій Республіці, обґрунтуванні можливості врахування даного досвіду для вдосконалення відповідного механізму в Україні в процесі європейської інтеграції.

У результаті проведеного комплексного наукового дослідження з врахуванням сучасного розвитку вітчизняного та міжнародного правознавства, застосуванням методологічних підходів до аналізу теми та проекцією врахування здобутих результатів для ефективного їх використання в Україні автор дійшов таких положень, висновків і рекомендацій, що виносяться на захист.

1. Характеристики сучасної епохи детермінують розуміння прав людини, виходячи за межі суб'єктивного права індивіда. На початку ХХІ століття вони набувають характеру «об'єктивного права» і поступово перетворюються в універсальне наднаціональне джерело права.

У свою чергу, механізм забезпечення прав і свобод людини означає сукупність правових та інституційних засобів на національному та наднаціональному рівнях, які досягають результату реального втілення в соціальну практику можливостей і прерогатив, які випливають зі змісту основних прав і свобод людини. Складовими цього механізму, відтак, є: а) нормативні засоби забезпечення прав і свобод людини, що передбачають закріplення прав і свобод на найвищому рівні – в конституції та законах; б) державні та недержавні інституційні засоби забезпечення прав і свобод людини (органи судової влади, поліцейські органи, прокуратура, омбудсмен).

2. В умовах глобалізації механізм забезпечення прав і свобод людини суттєво коригується. Права людини і правові механізми їх захисту все більше виводяться за межі суверенітету держави. Роль міжнародних нормативно-правових та інституційних засобів різко зростає і на рівні національного правопорядку. Національні конституції передбачають взаємодії правових засобів різного рівня в забезпеченні прав і свобод людини.

3. Розвиток інституту прав людини на словацьких землях впродовж ХХ століття не відзначався лінійністю. Перша Чехословацька Республіка (1918 – 1938 роки), до якої належали словацькі землі, за рівнем конституційного закріплення прав людини і особливо за рівнем функціонування інституційного механізму

забезпечення цих прав (загальні суди, Конституційний Суд) у міжвоєнний період може вважатися однією демократичною державою в регіоні Центральної Європи. Натомість Друга Чехословацька Республіка (1938 – 1939 роки), в складі якої Словацька Республіка отримала «автономію», відзначалася процесами згортання демократичних свобод, фактичною «фашизацією» політичної системи.

Із проголошенням 14 березня 1939 р. незалежності Словацької держави і схваленням 21 липня 1939 р. конституції, розпочалося формування основ авторитарного режиму, який відзначався запереченням основних прав людини. Однопартійна система, зорганізування населення в професійні стани поєднувалося з «расовими законами», які запроваджували дискримінаційні заходи щодо певних національних і релігійних груп.

У період 1989-1992 р. Словаччина як частина федераційної Чехословаччини зазнала радикальних суспільних змін, коли відбувалося становлення демократичної політичної системи та законодавче забезпечення відновлення прав людини. Уже в 1990 р. на рівні конституції і законів було повноцінно відновлено низку особистих і політичних прав і головне проведено перші в повоєнний час вільні вибори до парламенту, які дозволили з'ясувати народний волевияв у формуванні органів публічної влади. В період 1994 – 1998 р. тимчасово стан забезпечення прав людини в Словацькій Республіці різко погіршився в умовах деформації конституційного правопорядку, посилення авторитарних тенденцій у діяльності виконавчої влади. Порушення прав людини вчинялися також шляхом зловживань правоохоронних органів. Проте починаючи з 1998 р. механізм забезпечення прав людини в Словацькій Республіці системно вибудовується в процесі наближення національного правопорядку держави до Європейського Союзу.

4. Дослідження нормативного закріплення прав людини в Словацькій Республіці на рівні міжнародного права, наднаціонального (європейського) та національного правопорядків дозволяє стверджувати наступне.

По-перше, у питанні прав і свобод людини конституційний правопорядок відкритий для взаємодії з міжнародно-правовою системою і наднаціональним правопорядком ЄС.

По-друге, механізм безпосереднього народовладдя не протиставляється здійсненню влади громадянами через надання повноважень органам державної влади. Термін «народ» взагалі не вживається в тексті конституції. Предмет референдуму в Словацькій Республіці конституційно визначається істотно звужено – до нього не можуть бути включені «основні права і свободи, податки, відрахування і державний бюджет» (частина 3 статті 93 Конституції).

По-третє, основні права і свободи проголошуються Конституцією «невід’ємними, невідчужуваними, не підлягаючими давності та нескасуваними» (частина 1 статті 12). Відмінністю від аналогічних положень Конституції України 1996 р. виступає те, що в Словацькій Республіці «некасуваність» прав людини пов’язується з їх конституційним обсягом, а не змістом поточних законів.

5. У контексті підготовки до вступу в Європейський Союз у 2004 р. Словацька Республіка на здійснення взятих на себе зобов'язань істотно реформувала законодавство в сфері прав людини в таких напрямах: а) антидискримінаційне законодавство; б) законодавство про національні меншини; в) законодавство про політичні партії; г) законодавство про місцеве самоврядування. Водночас основні зусилля були спрямовані на забезпечення стабільного правопорядку, в рамках якого могли бути реалізовані права людини. За основними показниками дотримання основоположних прав людини (права на життя, права власності тощо), можна стверджувати про стабільність простору безпеки для громадян.

6. Інституційна складова механізму забезпечення прав і свобод людини в Словацькій Республіці після її реформування в процесі європейської інтеграції відзначається наступними характеристиками.

А. Конституційний Суд Словацької Республіки наділений не лише широкою юрисдикцією, яка охоплює питання перевірки на предмет конституційності (в широкому смислі) нормативних актів від акту муниципального утворення до законів, а й також ефективними засобами забезпечення незалежності органу. До таких засобів належать: строк повноважень суддів (12 років), порядок їх призначення (президент призначає суддів з числа кандидатур, висунутих парламентом), право недоторканості суддів.

Б. Аналіз законодавчих основ і функціонування судової системи Словацької Республіки дозволяє зробити наступні висновки. По-перше, в Словацькій Республіці суди створюються та ліквідовуються виключно через схвалення Парламентом закону, що зумовлює підвищений ступінь їх інституційної стабільності та виступає водночас самостійним фактором незалежності судової влади. По-друге, статус судді передбачає як одну з основних гарантій його незалежності право на недоторканість, обсяг якого містить необхідність згоди Конституційного Суду на притягнення до кримінальної відповідальності. По-третє, починаючи з 2001 р., судді в Словацькій Республіці вже при першому призначенні призначаються на невизначений строк Президентом за поданням Судової ради. По-четверте, заснована в 2002 р. Судова рада є конституційним органом, головним призначенням якого є забезпечення незалежності судової влади як інституційної системи та суддів як її носіїв. Конституційна модель Судової ради, зокрема її склад (діючі судді становлять половину кількісного складу) та повноваження дозволяють виконати вказану конституційну роль. Судова реформа в Словацькій Республіці передбачала зміни на рівні Конституції СР, яка визначає основні параметри судової системи, і вже після цього - удосконалення поточних законів у сфері функціонування судової влади.

Наявність у системі судів загальної юрисдикції Спеціалізованого кримінального суду відображає стратегію протидії особливо небезпечним злочинам, або таким, що учинені службовими особами, що передбачала створення окремих судових механізмів. Така позиція випливала з розуміння того, що окружний суд, розглядаючи справи про такі злочини, підданий ризикам і впливам,

які можуть поставити під сумнів його неупередженість. Додаткові гарантії для суддів цього судового органу спрямовані на нейтралізацію таких ризиків.

В. Протягом двох десятиліть перебування Словацької Республіки в Раді Європи – від 30 червня 1993 р. до 31 грудня 2012 р. Європейський Суд з прав людини виніс щодо цієї держави 292 рішення. По-перше, особливу увагу привертає проблема порушення права на судовий розгляд в розумний строк – 182 постанови Європейського суду з прав людини, що складає більше двох третин їх загальної кількості щодо Словацької Республіки. Якщо додати до цієї кількості порушення права на справедливий судовий розгляд, встановлене в 22 постановах, то необхідно визнати, що функціонування судової влади є тією підставою, за якої громадяни найчастіше зверталися до Європейського Суду в Словацькій Республіці. При цьому також звертає на себе увагу також і той факт, що за вказаний період було встановлено лише одного разу факт невиконання рішення національного суду. По-друге, якщо говорити про порушення інших прав людини, передбачених Конвенцією, то практично всі вони стосуються особистих прав з перевагою в кількості порушень «права на свободу і особисту недоторканість» (39) і порушень «права на повагу до приватного і сімейного життя» – 17. Відсутні встановлені Судом порушення, пов’язані з політичними правами громадян Словацької Республіки, що засвідчує функціонування «дієвої політичної демократії» в цій державі.

Г. Аналіз організації та діяльності поліцейських структур Словацької Республіки дозволяє прийти до таких висновків. По-перше, загальна підпорядкованість Поліцейського корпусу міністру внутрішніх справ поєднується з тим, що безпосереднє управління ним здійснюється Начальником Поліцейського корпусу. Начальник Поліцейського корпусу відповідальний перед міністром, але призначається за його поданням Урядом СР. Така специфіка управління поліцейськими силами покликана досягти ефективності цивільного контролю за поліцією (міністр – цивільна особа – політик; начальник Поліцейського корпусу – професійний співробітник, призначається Урядом).

По-друге, особливості поліції Словацької Республіки полягають у функціонуванні місцевої поліції, створеної муніципалітетами, яка співпрацює в протидії злочинності з державною поліцією – Поліцейським корпусом. Головні повноваження місцевої поліції полягають у забезпеченні громадського порядку в муніципалітеті та охороні майна муніципалітету та громадян від шкоди.

По-третє, протидія злочинності Поліцейським корпусом проявляється, крім іншого, також у невідворотності притягнення до кримінальної відповідальності співробітників поліції, які порушили закон.

7. Прокуратура Словацької Республіки відзначається інституційною виокремленістю та централізованістю, що проявляє її схожість з моделлю прокуратури в Україні. Разом із тим, більшість інших характеристик прокуратури Словацької Республіки проявляють її особливості. По-перше, гарантії незалежності цієї інституційної системи та її посадових осіб спрямовані на узбереження їх від політичного впливу. До таких гарантій належать насамперед такі організаційно-правові засоби: а) спосіб призначення і звільнення

Генерального прокурора та підпорядкованих йому прокурорів. Строк повноважень Генерального прокурора у 7 років та обмеження на зайняття поста однією особою не більше двох разів поспіль сприяє його політичній нейтральності. Призначення прокурорів на невизначений строк підсилює їх незалежність не лише щодо інших органів державної влади, а й щодо власної інституційної системи; б) реалізація законодавства про прокуратуру щодо забезпечення стабільності її кадрового складу. По-друге, в структурі прокуратури Словацької Республіки створено Управління спеціальної прокуратури, що відображає розуміння пріоритетності протидії корупції та особливо тяжким злочинам. По-третє, повноваження прокуратури Словацької Республіки з часу її створення в незалежній державі не охоплювали питань здійснення загального нагляду та самостійного ведення досудового слідства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА МЕТОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. **Туряниця, В.** Конституційні права і свободи людини у країнах Центральної Європи (на прикладі Словаччини і Чехії) [Текст] / Вікторія Туряниця. - Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2002. – 139 с.: іл., таб.
2. **Туряниця, В.** Словацька Республіка: інститути захисту прав і свобод людини та громадянині [Текст] / Вікторія Туряниця. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2012. – 80 с.
3. **Туряниця, В.** Постсоціалістична Словаччина: трансформація у демократичну державу, забезпечення прав і свобод людини і громадянині [Текст]: навч. посібник / Вікторія Туряниця. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2012. – 100 с.

Наукові статті у фахових виданнях:

4. **Туряниця, В.В.** Конституційні права і свободи людини та їх апроксимація з міжнародним правом [Текст] / В.В. Туряниця // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Право». Випуск №1. – Ужгород: Ліра, 2002. – С.27-42.
5. **Туряниця, В.В.** Механізм захисту прав і свобод людини: досвід Словаччини і Чехії [Текст] / В.В. Туряниця // Міліція України. Актуальні проблеми юридичних наук у дослідженнях вчених, 2003, №19. – С.19-23.
6. **Туряниця, В.** Законодавчий механізм становлення демократії: досвід Чехословаччини після «оксамитової революції» 1989 року [Текст] / Вікторія Туряниця, Василь Лемак // Держава і право: юридичні і політичні науки. Збірник наукових праць, 2003. Випуск 21. – К.: Ін-т держави і права ім. В.Корецького НАН України С.154-159.
7. **Туряниця, В.В.** Конституційний Суд Словацької Республіки як гарант основних прав і свобод людини і громадяніна [Текст] / Вікторія Туряниця // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». Випуск 6. – Ужгород: «Поліграф центр» Ліра», 2006. – С.63 – 67.
8. **Туряниця, В.В.** Виконання Україною рішень та впровадження практики Європейського суду з прав людини: теорія та реальність практики [Текст] / В.В. Туряниця // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». Випуск 7. – Ужгород: «Поліграф центр» Ліра», 2007. – С.47 - 52.
9. **Туряниця, В.** Конституційний Суд Словаччини: досвід для України [Текст] / Вікторія Туряниця, Володимир Личук // Право України, 2007. - №8. – С.126 – 129.
10. **Туряниця, В.** Постсоціалістична Словаччина: шлях інтеграції у Євросоюз [Текст] / Вікторія Туряниця // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». Випуск 8. – Ужгород: «Поліграф центр» Ліра», 2007. – С.46-51.

11. **Туряница, В.** Основные права человека как источник права: постановка вопроса [Текст] / Виктория Туряница, Василий Лемак // Закон и жизнь. Международный научно-практический правовой журнал. – 2013. - №12 (264) . – С.170-173.

Наукові статті у інших фахових виданнях:

12. **Туряница, В.В.** Конституційне забезпечення прав національних меншин на освіту у постсоціалістичних країнах Європи (на прикладі Польщі, Словаччини, Угорщини, Чехії) [Текст] / Вікторія Туряница, Василь Лемак // Науковий вісник Ужгородського державного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота».-№3: ВАТ «Патент», 2000. – С.155-158.

13. **Туряница, В.В.** Реалізація конституційних прав національних меншин і етнічних груп на освіту у Словацькій Республіці [Текст] / Вікторія Туряница, Василь Лемак // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». - №4: Полічка «Карпатського краю» №10 (128). – Ужгород, 2001. – С.120-125.

14. **Туряница, В.В.** Стан, проблеми реалізації конституційних прав і свобод українською національною меншиною в Словаччині і словацькою в Україні та шляхи їх розв'язання [Текст] / Вікторія Туряница // Carpatica – Карпатика. Випуск 17. Українсько-словацькі взаємини в галузі історії, літератури та мови. – Ужгород, 2002. – С.86-100.

Матеріали і тези конференцій:

15. **Туряница, В.В.** Концептуальні засади Національної програми «Закордонне українство» на період до 2005 року [Текст] / Вікторія Туряница // Проблеми післядипломної освіти педагогів: Матеріали V Всеукраїнської науково-методичної конференції 19-20 грудня 2002 р. – Ужгород, 2003. – С.51-56.

16. **Туряница, В.В.** Міжнародні правові стандарти в галузі прав людини і національних меншин [Текст] / Вікторія Туряница // Соціально-педагогічні проблеми підготовки фахівців у вищих навчальних закладах: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 25-26 лютого 2003 р. – Ужгород: УжНУ, 2003. – С.226-229.

17. **Туряница, В.В.** Конституційно-правові основи соціального захисту громадян у постсоціалістичних країнах Центральної Європи (на прикладі Словацької республіки) [Текст] / Вікторія Туряница, Василь Лемак // Актуальні проблеми професійної підготовки фахівців соціальної роботи в Україні і за рубежом: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 5-6 травня 2003 р. – Ужгород, мистецька лінія, 2003. – С.198-201.

18. **Туряница, В.В.** Правове забезпечення прав національних меншин на освіту та регіональна модель їх реалізації [Текст] / Вікторія Туряница, Борис Качур // Правовий статус національних меншин: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 28 травня 2003 року. – Ужгород: Ліра. – С.48-51.

19. **Туряница, В.В.** Напрями вдосконалення інституційного механізму забезпечення прав і свобод людини в процесі вступу Словацької Республіки до

Європейського Союзу/ [Текст] / Вікторія Туряниця // Диктатури в Європейській історії. Матеріали міжнародної наукової конференції (Кошице, Словацька республіка, 26-28.04.2006). – Кошице – Ужгород, 2006. - № 1. – С.171 – 174.

20. **Туряниця, В.В.** Інтеграція постсоціалістичної Словаччини у Європейський Союз / [Текст] / Вікторія Туряниця // Ціна свободи й незалежності: трансформація політичних систем в країнах Центральної та Південно-Східної Європи до та після 1989 – 1991 рр.: Матеріали міжнародної наукової конференції. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Політологія, соціологія, філософія». Випуск 5-6. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. – С.215 – 221.

Інші наукові публікації:

21. **Туряниця, В.В.** Роми Словаччини та Чеської Республіки: до проблеми реалізації конституційних прав і свобод [Текст] / Вікторія Туряниця // Регіональні студії. Випуск №3.- Ужгород: Ліра, 2001. – С.93-101.

22. **Туряниця, В.В.** Проблеми реалізації конституційних прав і свобод українською національною меншиною в Словаччині [Текст] / Вікторія Туряниця // Регіональні студії. Випуск №5.- Ужгород: Ліра, 2002. – С.68-75.

АНОТАЦІЯ

Туряниця В.В. Механізм забезпечення прав і свобод людини в Словацькій Республіці: теоретичні та історико-правові аспекти. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01. – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2014.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню питань механізму забезпечення прав і свобод людини та його вдосконалення у Словацькій Республіці.

На основі законодавчої бази країни, міжнародного права, праць вітчизняних і зарубіжних учених із зазначеної проблеми здійснено аналіз формування внутрішнього і міжнародного механізмів захисту прав і свобод людини і громадянина в умовах проведення демократичних перетворень та в процесі вступу Словаччини до Євросоюзу.

Дисертація містить аналіз змісту і процедури інституційних механізмів забезпечення прав і свобод, їх модернізацію. З'ясовано причини конституційної реформи, реформи судової системи та позасудових інститутів як основних гарантів у механізмі забезпечення прав і свобод на внутрішньому та міжнародному рівнях. При цьому автор веде мову і в плані практичної площини – реалізації прав, проблем, що виникають на шляху їх здійснення.

На основі результатів комплексного дослідження сформульовані пріоритетні напрями і рекомендації реформування інституційних механізмів

забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні та входження її на правах повноправного члена у Європейський Союз.

Ключові слова: постсоціалістична держава, право, правова реформа, механізми забезпечення прав і свобод людини і громадянина, Словачка Республіка.

АННОТАЦІЯ

Туряница В.В. Механизм обеспечения прав и свобод человека в Словакской Республике: теоретические и историко-правовые аспекты. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01. – теория и история государства и права; история политических и правовых учений. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко. - Львов, 2014.

Диссертация посвящена комплексному исследованию вопросов механизма обеспечения прав и свобод человека и его совершенствования в Словакской Республике.

На основе законодательной базы страны, международного права, трудов отечественных и зарубежных ученых по данной проблеме, осуществлен анализ формирования внутреннего и международного механизмов защиты прав и свобод человека и гражданина в условиях проведения демократических преобразований и в процессе вступления Словакии в Евросоюз.

Автором осуществлен исторический обзор и анализ проблемы, раскрыты сущность подходов к решению проблемы, мотивационно-ценностные и практические компоненты усовершенствования механизма защиты прав и свобод человека в Словакской Республике.

Диссертация содержит анализ содержания и процедуры институциональных механизмов обеспечения прав и свобод, их модернизацию. Выяснены причины конституционной реформы, реформы судебной системы и внесудебных институтов как основных гарантов в механизме обеспечения прав и свобод на внутригосударственном и международном уровнях. При этом автор ведет речь и в плане практической плоскости - реализации прав, возникающих на путях их осуществления.

Современное функционирование модели механизма обеспечения прав и свобод человека в Словакской Республике базируется на системе концептуальных исходных положений и реализации путем оптимизации всех составных, рационального использования традиционных и инновационных методов и технологий.

Анализ количественных изменений в системе механизма позволил сделать выводы о качественных характеристиках, о их целесообразности, которые обеспечивают эффективное функционирование данного механизма в целом.

Научные результаты диссертационного исследования являются определенным вкладом в развитие теории и практики государства и права,

истории правовых учений, открывают новые перспективы в научных поисках данного направления.

На основе результатов комплексного исследования сформулированы приоритетные направления и рекомендации реформирования институциональных механизмов обеспечения прав и свобод человека и гражданина в Украине и вхождения ее на правах полноправного члена в Европейский Союз.

Ключевые слова: постсоциалистическое государство, право, правовая реформа, механизмы обеспечения прав и свобод человека и гражданина, Словакская Республика.

SUMMARY

Turyanytsya Viktoriya. The mechanism of ensuring the human and citizen rights and freedoms in the Slovak Republic: theoretical and historical and legal aspects. – Printed as a manuscript.

Scientific thesis for the Degree of the Candidate of Legal Sciences in the specialty 12.00.01 – Theory and History of State and Law, History of Political and Legal Studies. – Ivan Franko National University of Lviv. – Lviv, 2014.

The thesis is devoted to the complex study of theoretical and practical issues and on mechanism of ensuring the human rights and freedoms and its improvement in Slovak Republic.

Based on the legal framework of the country, international law, scientific works of home and foreign scientists on the stated problem, the analysis has been conducted of post-socialist transformation into a democratic state and formation of home and international mechanisms on the protection of man and citizen rights and freedoms in conditions of democratic transformations and in the process of Slovakia joining the European Union.

The scientific thesis contains the analysis of the content and procedures of institutional mechanisms to ensure the rights and freedoms, their modernization. The reasons for the constitutional reform have been defined, as well as judicial and extrajudicial institutions as the main guarantors of the mechanism for ensuring human rights and freedoms on home and international levels. The author also provides argumentation in the practical sphere – the rights, problems arising on the way of their implementation.

Based on the results of a comprehensive study, the priorities and recommendations have been provided to reform the institutional mechanisms to ensure the human and citizen rights and freedoms in Ukraine and its entry the European Union as an equal membership.

Key words: post-socialist countries, law, legal reform, mechanisms to ensure the human and citizen rights and freedoms, the Slovak Republic.

Підписано до друку 00.03.2014 р. Формат 60x90 /₁₆.

Папір офсетний. Віддруковано на ризографі.

Умовн.-друк. арк.0. Облік.-вид. арк.0.

Наклад 100 прим. Зам № 000

Видавництво

ДВНЗ «Ужгородський національний університет» «Говерла»

88000, Ужгород, вул.Капітульна, 18.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготовників і
розповсюджувачів продукції – Серія Зт №32 від 31 травня 2006 року.